

**GRAD
BOSANSKA KRUPA**

LOKALNI AKCIONI PLAN ZA INKLUZIJU I UNAPREĐENJE PRAVA OSOBA SA INVALIDITETOM U BOSANSKOJ KRUPI 2026–2028.

The **Empowered - Inclusion of Persons with Disabilities (PwDs), Regional Cooperation and Development in the Western Balkans** project is led by the German organization Arbeiter Samariter Bund Deutschland e.V. and funded by the Federal Ministry for Economic Cooperation and Development of the Federal Republic of Germany. Running from September 1, 2024, to April 30, 2028, the project is implemented by LIR Civil Society, PREDA Plus, Alfa Center, the Community Development Institute CDI, the Initiative for development and cooperation IDC, and the Albanian Disability Rights Foundation ADRF.

SADRŽAJ

I	UVOD	3
II	METODOLOGIJA IZRADE LOKALNOG AKCIONOG PLANA	4
III	ANALIZA STANJA	5
	3.1. Kontekst grada Bosanske Krupe kao osnova za analizu položaja osoba sa invaliditetom	5
	3.1.1. Socijalna zaštita	6
	3.1.2. Obrazovanje	9
	3.1.3. Zdravstvena zaštita.....	11
	3.1.4. Kultura i sport.....	12
	3.1.5. Zapošljavanje i profesionalna rehabilitacija	13
	3.2. SWOT analiza stanja u oblasti prava i položaja osoba sa invaliditetom	13
IV	VIZIJA I OPERATIVNI CILJEVI LOKALNOG AKCIONOG PLANA	15
	4.1. Vizija.....	15
	4.2. Strateški ciljevi i prioritete Lokalnog akcionog plana	16
	4.2.1. Opšti cilj.....	16
	4.2.2. Specifični ciljevi	16
V	RAZRADA SPECIFIČNIH CILJEVA I MJERA PROVOĐENJA	18
	SPECIFIČAN CILJ 1: OSIGURATI UNIVERZALNU PRISTUPAČNOST	18
	SPECIFIČAN CILJ 2: PODRŽATI INKLUZIVNO OBRAZOVANJE.....	21
	SPECIFIČAN CILJ 3: EKONOMSKO OSNAŽIVANJE I ZAPOSŁJAVANJE OSI	23
	SPECIFIČAN CILJ 4: STANOVANJE UZ PODRŠKU I ŽIVOT U ZAJEDNICI	24
	SPECIFIČAN CILJ 5: UČEŠĆE OSI U SPORTU, KULTURI I POLITIČKOM ŽIVOTU	26
	SPECIFIČAN CILJ 6: RAZVOJ SOCIJALNIH USŁUGA U ZAJEDNICI.....	29
	SPECIFIČAN CILJ 7: PREVENCIJA, RANI RAST, RAZVOJ I RANA INTERVENCIJA	30
	SPECIFIČAN CILJ 8: JAČANJE ULOGE, KAPACITETA I UČEŠĆA ORGANIZACIJA OSOBA SA INVALIDITETOM	32
VI	FINANSIJSKI OKVIR ZA REALIZACIJU LOKALNOG AKCIONOG PLANA	35
VII	MONITORING I EVALUACIJA	35
	PRILOZI.....	37

LISTA SKRAĆENICA

CSR	Centar za socijalni rad
CMZ	Centar za mentalno zdravlje
OSI	Osobe sa invaliditetom
OOSI	Organizacija osoba sa invaliditetom
NVO	Nevladine organizacije
LIR CD	LIR Civilno društvo
JU KSC	Javna ustanova Kulturno sportski centar
UNCRPD	UN Konvencija o pravima lica sa invaliditetom

I UVOD

Lokalni akcioni plan za inkluziju i unapređenje prava osoba sa invaliditetom u Bosanskoj Krupi za period 2026–2028 predstavlja planski i operativni dokument Grada Bosanska Krupa, usmjeren na unapređenje položaja osoba sa invaliditetom kroz sistemsko uklanjanje fizičkih, institucionalnih, komunikacijskih i društvenih barijera, te osiguravanje jednakih mogućnosti za njihovo puno i ravnopravno učešće u svim oblastima društvenog života.

Izrada ovog dokumenta polazi od savremenog pristupa invaliditetu zasnovanog na ljudskim pravima, prema kojem invaliditet nije isključivo individualno zdravstveno pitanje, već rezultat interakcije između osoba sa invaliditetom i prepreka u okruženju koje ograničavaju njihovo puno učešće u društvu. U tom kontekstu, Lokalni akcioni plan predstavlja instrument operacionalizacije obaveza lokalne samouprave u primjeni principa jednakosti, nediskriminacije, pristupačnosti, inkluzije i socijalne pravde.

Lokalni akcioni plan je izrađen u skladu sa relevantnim međunarodnim, entitetskim i lokalnim strateškim i normativnim okvirom, uključujući Konvenciju Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom, Strategiju za unapređenje prava i položaja osoba sa invaliditetom u Federaciji BiH 2025-2030., kao i druge važeće zakone, strategije i razvojne dokumente koji se odnose na socijalnu zaštitu, obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvo, pristupačnost, sport, kulturu i učešće u javnom životu.

Proces izrade Lokalnog akcionog plana realizovan je u periodu od septembra do decembra 2025, kroz rad multisektorske Radne grupe imenovane od strane gradonačelnika Grada Bosanska Krupa. U proces su bili uključeni predstavnici gradske uprave, centra za socijalni rad, organizacija osoba sa invaliditetom kao i drugih relevantnih aktera. Dodatno, dokument je zasnovan na nalazima situacione analize, fokus grupa i intervjua, čime je osigurano da mjere i aktivnosti odgovaraju stvarnim potrebama osoba sa invaliditetom i realnim kapacitetima lokalne zajednice.

Izrada Lokalnog akcionog plana realizovana je u okviru projekta **EMPOWERED** - Inkluzija osoba sa invaliditetom, regionalna saradnja i razvoj na Zapadnom Balkanu koji implementira **Arbeiter-Samariter-Bund Deutschland e.V. (ASB)** u partnerstvu sa **LIR Civilnim društvom (LIR CD)**, uz finansijsku podršku **Njemačkog Saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ)**, čija je podrška doprinijela jačanju participativnog, inkluzivnog i dokazima utemeljenog pristupa u planiranju lokalnih politika za unapređenje prava osoba sa invaliditetom.

Lokalni akcioni plan definiše konkretne, mjerljive i vremenski određene mjere i aktivnosti u ključnim oblastima značajnim za unapređenje kvaliteta života osoba sa invaliditetom, uz jasno naznačene nosioce aktivnosti, partnere, indikatore i izvore finansiranja. Poseban akcenat stavljen je na realnost, provodivost i održivost planiranih intervencija, vodeći računa o nadležnostima i finansijskim mogućnostima Grada Bosanska Krupa, kako bi Akcioni plan predstavljao efikasan alat za unapređenje lokalnih politika, a ne deklarativni dokument.

Usvajanjem i provođenjem Lokalnog akcionog plana za inkluziju i unapređenje prava osoba sa invaliditetom 2026–2028, Grad Bosanska Krupa potvrđuje svoju opredijeljenost ka izgradnji inkluzivne, pristupačne i solidarne lokalne zajednice, u kojoj se prava osoba sa invaliditetom ne posmatraju kao posebna, već kao sastavni dio univerzalnih ljudskih prava svih građana.

II METODOLOGIJA IZRADE LOKALNOG AKCIONOG PLANA

Lokalni akcioni plan za inkluziju i unapređenje prava osoba sa invaliditetom u Bosanskoj Krupi za period 2026–2028 izrađen je kroz strukturiran, participativan i inkluzivan proces, u skladu sa principima dobrog upravljanja, Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom, kao i relevantnim strateškim i normativnim okvirom na međunarodnom, federalnom, kantonalnom i lokalnom nivou.

Proces izrade Akcionog plana formalno je započeo donošenjem Rješenja Gradonačelnika Grada Bosanska Krupa o formiranju Lokalne akcione grupe, na osnovu člana 27. Zakona o lokalnoj samoupravi Unsko-sanskog kantona („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“, broj 8/11), a u vezi sa Partnerskim ugovorom o zajedničkoj implementaciji projekta zaključenim između Grada Bosanska Krupa i Udruženja građana LIR civilno društvo.

Navedenim rješenjem formirana je Lokalna akciona grupa za izradu plana za osnaživanje osoba sa invaliditetom, sastavljena od predstavnika Gradskog organa uprave, privatnog sektora, Centra za socijalni rad, organizacija osoba sa invaliditetom, kao i Udruženja građana LIR civilno društvo. Ovakav sastav Radne grupe osigurao je multisektorski, inkluzivan i partnerski pristup u procesu izrade Akcionog plana.

Metodološki pristup zasnivao se na primjeni kvalitativnih metoda prikupljanja podataka, s ciljem identifikacije ključnih izazova, potreba i prioriteta za unapređenje položaja osoba sa invaliditetom na lokalnom nivou. U okviru konsultativnog procesa organizovane su fokus grupe i polustrukturisani intervjui, u kojima je ukupno učestvovalo 23 osobe, uključujući:

- predstavnike relevantnih institucija i profesionalce iz oblasti socijalne zaštite, obrazovanja, zdravstva i lokalne uprave,
- roditelje djece sa invaliditetom,
- osobe sa invaliditetom.

Za potrebe realizacije fokus grupa izrađen je poseban vodič, koji je sadržavao zajednička tematska pitanja, kao i prilagođene setove pitanja za svaku ciljnu grupu, u skladu sa njihovim ulogama, iskustvima i perspektivama. Na ovaj način omogućeno je sagledavanje sistemskih izazova, ali i ličnih iskustava, potreba i prepreka sa kojima se osobe sa invaliditetom i njihove porodice suočavaju u svakodnevnom životu.

Pored fokus grupa, provedeni su i polustrukturisani intervjui sa profesionalcima, za koje su korišteni unaprijed pripremljeni, tematski prilagođeni strukturirani upitnici. Intervjui su omogućili sistematsko prikupljanje podataka o postojećim institucionalnim kapacitetima, praksama, izazovima u pružanju usluga, kao i mogućnostima za unapređenje međusektorske saradnje i razvoja lokalnih politika.

Svi prikupljeni podaci analizirani su primjenom kvalitativne analize, a identifikovani nalazi, zaključci i preporuke korišteni su kao osnova za definisanje ciljeva, mjera i aktivnosti Lokalnog akcionog plana. Posebna pažnja posvećena je usklađivanju predloženih mjera sa nadležnostima Grada Bosanska Krupa, kao i realnim finansijskim, institucionalnim i kadrovskim kapacitetima za njihovu implementaciju.

Tokom cijelog procesa izrade Akcionog plana poštovani su osnovni etički principi, uključujući:

- dobrovoljno učešće svih učesnika,
- informisanost o svrsi i ciljevima konsultativnog procesa,
- poštovanje privatnosti i povjerljivosti iznesenih stavova,
- anonimnost učesnika u obradi i prezentaciji podataka,
- uvažavanje dostojanstva, različitosti i specifičnih potreba osoba sa invaliditetom.

Metodološki alati i sam proces konsultacija bili su prilagođeni potrebama osoba sa invaliditetom, uz primjenu principa pristupačnosti, razumljivosti i ravnopravnog učešća. Time je osigurano da Lokalni akcioni plan odražava stvarne potrebe zajednice i predstavlja rezultat zajedničkog rada institucija, organizacija civilnog društva, osoba sa invaliditetom i njihovih porodica.

III ANALIZA STANJA

3.1. Kontekst grada Bosanske Krupe kao osnova za analizu položaja osoba sa invaliditetom

Socio-ekonomski i demografski razvoj Grada Bosanske Krupe u proteklom periodu karakterišu procesi koji imaju direktan i indirektan uticaj na položaj osoba sa invaliditetom. Dugoročni trendovi smanjenja prirodnog priraštaja, starenja stanovništva i negativnog migracionog salda, posebno odlaska mladih i radno sposobnih osoba, dodatno povećavaju udio stanovništva koje pripada ranjivim kategorijama, uključujući osobe sa invaliditetom i starije osobe sa funkcionalnim ograničenjima.

Nepovoljna starosna struktura i kontinuirani rast broja penzionera, među kojima se nalazi značajan broj korisnika invalidskih penzija, ukazuju na rastući pritisak na sistem socijalne i zdravstvene zaštite. Niski iznosi penzija, posebno invalidskih, u kombinaciji sa relativno niskim prosječnim primanjima u lokalnoj zajednici, dodatno pojačavaju rizik od siromaštva i socijalne isključenosti osoba sa invaliditetom i njihovih porodica.

Ekonomski razvoj Bosanske Krupe u posmatranom periodu bilježi određene pozitivne pomake, naročito kroz razvoj prerađivačke industrije, jačanje poslovnih zona i rast broja privrednih subjekata i obrta. Međutim, ovi trendovi nisu u značajnoj mjeri rezultirali poboljšanjem položaja OSI na tržištu rada. Strukturna nezaposlenost, visok udio dugoročno nezaposlenih i ograničeni programi prekvalifikacije i dokvalifikacije predstavljaju posebno izražene prepreke za zapošljavanje OSI, koje se suočavaju sa dodatnim barijerama, uključujući neprilagođena radna mjesta, predrasude poslodavaca i nedovoljno razvijene mjere aktivne politike zapošljavanja.

Izražene teritorijalne razlike između urbanog i ruralnog dijela dodatno utiču na dostupnost usluga za OSI. Raspršenost naseljenih mjesta, slabija saobraćajna povezanost i ograničen pristup javnim, socijalnim i zdravstvenim uslugama naročito pogađaju OSI koje žive u udaljenim mjesnim zajednicama, čime se produbljuju postojeće nejednakosti u kvalitetu života.

Prirodne i druge nepogode kojima je Bosanska Krupa bila izložena u prethodnim godinama dodatno su ukazale na povećanu ranjivost OSI u kriznim situacijama. Ograničena mobilnost, nedostatak prilagođenih informacija i nedovoljno razvijeni mehanizmi zaštite u vanrednim okolnostima predstavljaju značajan rizik za ovu populaciju. Istovremeno, Bosanska Krupa raspolaže određenim razvojnim potencijalima relevantnim za unapređenje položaja OSI.

U Bosanskoj Krupi je primjetan nizak nivo organizovanosti i vidljivosti organizacija osoba sa OSI. Aktivno djelovanje udruženja roditelja djece sa invaliditetom je ograničeno, a njihov kapacitet za zagovaranje, učešće u procesima donošenja odluka i pružanje podrške članovima je nedovoljno razvijen. Ovakvo stanje direktno utiče na slabu zastupljenost interesa OSI u lokalnim politikama i programima, te otežava sistemsko adresiranje njihovih potreba.

Nedostatak snažnih i funkcionalnih organizacija osoba sa invaliditetom dodatno produbljuje rizik od socijalne izolacije, nevidljivosti i pasivizacije ove populacije, posebno u kontekstu ograničenih institucionalnih kapaciteta i nedovoljno razvijenih lokalnih socijalnih usluga usmjerenih ka OSI.

U tom kontekstu, izrada Lokalnog akcionog plana za osnaživanje osoba sa invaliditetom u Gradu Bosanskoj Krupi predstavlja **prvi sistemski pokušaj uspostavljanja koordinisanog i inkluzivnog pristupa**, koji će, pored unapređenja pristupa pravima i uslugama, doprinijeti i **jačanju kapaciteta organizacija osoba sa invaliditetom, njihovom aktivnijem uključivanju u procese planiranja i odlučivanja**, kao i razvoju međusektorske saradnje između lokalne uprave, javnih ustanova i civilnog društva.

3.1.1. Socijalna zaštita

Socijalna zaštita na području grada Bosanska Krupa realizuje se prvenstveno kroz rad **Javne ustanove Centar za socijalni rad Bosanska Krupa (CSR)**, koji je ključna institucija za pružanje socijalnih usluga i podrške ranjivim kategorijama stanovništva, uključujući osobe sa invaliditetom i njihove porodice. CSR je nadležan za prijem zahtjeva, procjenu prava, donošenje rješenja o

ostvarenim pravima i koordinaciju sa relevantnim zdravstvenim, obrazovnim i drugim institucijama.

Grad Bosanska Krupa **nema posebne evidencije** o osobama sa invaliditetom, niti je izvršeno **socijalno mapiranje** koje bi omogućilo sistemsko planiranje potreba ove populacije. Jedine dostupne informacije o osobama sa invaliditetom koja ostvaruju prava iz oblasti socijalne zaštite potiču iz evidencija CSR-a.

Prema podacima CSR za 2024. godinu, na evidenciji se nalazi **434 osobe sa invaliditetom** koje koriste usluge centra, od čega je **38 maloljetnih i 396 punoljetnih korisnika**. Struktura korisnika prema vrsti invaliditeta prikazana je u Tabeli 1. i pokazuje raznovrsnost potreba unutar populacije OSI:

- tjelesni invaliditet i intelektualne teškoće su najzastupljenije kategorije,
- evidentirani su i korisnici sa kombinovanim smetnjama,
- prisutni su i slučajevi oštećenja vida i sluha.

Tabela 1. Podaci o korisnicima OSI prema vrsti invaliditeta – 2024. godina

VRSTA INVALIDITETA	Maloljetni korisnici		Punoljetni korisnici		Ukupno	
	Muški	Ženski	Muški	Ženski	Muški	Ženski
Tjelesni invaliditet	10	8	83	95	93	103
Intelektualni invaliditet	5	3	91	62	96	65
Kombinovane smetnje	5	3	22	6	27	9
Oštećenje sluha	0	0	7	6	7	6
Oštećenje vida	2	1	8	17	10	18
UKUPNO:	22	15	211	186	233	201

Podaci o stepenu invaliditeta među korisnicima ukazuju da veliki broj osoba ima izražene potrebe za podrškom: među punoljetnim korisnicima, 254 osobe imaju 100% utvrđeni stepen invaliditeta, a 142 osobe 90% stepen invaliditeta. Među maloljetnicima, 26 djece nalazi u potpunom invaliditetu (100%), a 12 djece ima 90% oštećenje organizma.

Prema Zakonu o jedinstvenim načelima i okviru materijalne podrške osobama sa invaliditetom u Federaciji BiH, osobe sa invaliditetom ostvaruju niz prava koja se dijele na novčane naknade, materijalnu podršku, stručne i asistivne usluge. Najznačajnija prava obuhvataju:

1. **Lična invalidnina** – novčana naknada koja se dodjeljuje OSI radi podrške u obavljanju svakodnevnih aktivnosti. Naknada se određuje prema stepenu oštećenja organizma, a osnovica za određivanje mjesečnih novčanih naknada utvrđuje se u iznosu 50% od osnovice utvrđene federalnim propisima o pravima boraca i članova njihovih porodica. U 2025. godini lična invalidnina za 100% invaliditet je iznosila 210,55 KM mjesečno, a za 90% invalidnosti - 157,91 KM.
2. **Dodatak za njegu i pomoć drugog lica** – novčana naknada namijenjena osobama koja ne mogu samostalno udovoljiti osnovnim životnim potrebama. Korisnici ovog prava su razvrstani u dvije grupe:

- I grupa obuhvata osobe koje zbog utvrđenog oštećenja organizma zahtijevaju stalnu njegu i pomoć druge osobe (npr. ne mogu samostalno obavljati osnovne fiziološke potrebe ili su slijepi osobe sa preostalim vidom ispod 0,05). U 2025. mjesečna naknada za njegu i pomoć druge osobe je iznosila 526,37 KM.
 - II grupa obuhvata osobe koje ne mogu potpuno udovoljiti osnovnim životnim potrebama bez pomoći druge osobe (npr. ne mogu samostalno obavljati nabavku osnovnih životnih potrepština ili koristiti zdravstvenu zaštitu). Mjesečna naknada za ovu kategoriju korisnika je iznosila 263,19 KM.
3. **Ortopedski dodatak** je novčana naknada za servisiranje ortopedskih pomagala kod osoba sa amputacijama, teškim oštećenjem funkcije ekstremiteta, slijepih osoba ili osoba sa oštećenjem sluha koje koriste slušni aparat. Naknada za ortopedski dodatak iznosi 63,85 KM mjesečno.

Novčana sredstva za ostvarivanje ovih prava obezbjeđuju se iz **budžeta Federacije Bosne i Hercegovine**.

Ostala prava koja uključuju osposobljavanje za život i rad (profesionalna rehabilitacija, prekvalifikacija i dokvalifikacija), prednost pri zapošljavanju, novčanu i drugu materijalnu pomoć, smještaj u hraniteljsku porodicu ili ustanovu socijalne zaštite, kućnu njegu i pomoć u kući, ranu razvojnu podršku, psihološku i pravnu pomoć, ličnog asistenta, asistenta u obrazovanju, radnog asistenta, asistivnu tehnologiju i razumnu prilagodbu, uređena su kroz relevantne propise iz oblasti socijalne zaštite, zdravstvene zaštite, zapošljavanja i obrazovanja. Mnoga od ovih prava nisu još uvijek zaživjela u praksi.

Status roditelja njegovatelja predstavlja jedan od ključnih oblika podrške porodicama djece sa invaliditetom, jer omogućava roditeljima da se u potpunosti posvete svakodnevnoj brizi, njezi i podršci djetetu. Ovo pravo trenutno ostvaruje **28 roditelja**, što ukazuje na značajan broj porodica kod kojih je potreba za intenzivnom i kontinuiranom podrškom izražena tokom cijelog dana.

Istovremeno, ovakav obim korištenja ovog prava ukazuje i na **nedovoljnu razvijenost alternativnih i komplementarnih usluga podrške u zajednici**, poput dnevnih centara, usluga predaha, psihosocijalne podrške i savjetodavnih programa za porodice. U praksi, teret brige o djeci sa invaliditetom u najvećoj mjeri ostaje na porodici, prvenstveno na majkama, što može dovesti do socijalne izolacije, smanjenih mogućnosti zapošljavanja i povećanog rizika od iscrpljenosti i narušenog mentalnog zdravlja roditelja njegovatelja.

Ovi pokazatelji jasno ukazuju na potrebu jačanja sistema socijalnih usluga u zajednici, s ciljem rasterećenja porodica, unapređenja kvaliteta života djece sa invaliditetom i osiguranja održivijih i inkluzivnijih modela podrške na lokalnom nivou.

U praksi su evidentni značajni **nedostaci sistema socijalne zaštite** na lokalnom nivou, prije svega **nedostatak stručnih kadrova** i ograničeni institucionalni kapaciteti. Roditelji djece sa invaliditetom ukazuju na **izraženu birokratizaciju postupaka**, koja podrazumijeva prikupljanje obimne dokumentacije, obilazak više institucija i dodatne finansijske troškove radi ostvarivanja

pojedinih prava, uz čestu potrebu za boljom međuinstitucionalnom koordinacijom i pribavljanjem podataka po službenoj dužnosti.

Poseban izazov predstavlja **nedostatak servisa podrške u kriznim situacijama**, zbog čega roditelji izražavaju strah u vezi sa zbrinjavanjem djece u slučaju vlastite spriječenosti ili zdravstvenih problema, pri čemu institucionalni smještaj ostaje gotovo jedina raspoloživa opcija.

3.1.2. Obrazovanje

U Bosanskoj Krupi djeluje šest obrazovnih ustanova, od čega četiri osnovne i dvije srednje škole. Područje grada nije ravnomjerno pokriveno školskim objektima za osnovno obrazovanje, a gotovo svi postojeći objekti zahtijevaju rekonstrukciju ili adaptaciju, uključujući izgradnju sportskih sala i igrališta, nabavku savremenih učila i opreme, sa posebnim naglaskom na unapređenje pristupačnosti za učenike sa invaliditetom.

Evidentan je trend smanjenja broja upisanih učenika u osnovnim i srednjim školama, što se djelimično može povezati sa stalnim migracijama stanovništva, posebno mladih, u treće zemlje, kao i opadajućom stopom nataliteta. Tako je broj učenika u osnovnim školama smanjen, sa 1.838 u školskoj 2020/2021. godini na 1.486 u školskoj 2024/2025. godini, dok je broj srednjoškolaca smanjen sa 478 na 433 učenika u istom periodu.

Grad Bosanska Krupa kontinuirano izdvaja sredstva iz budžeta za obrazovanje i podršku učenicima i studentima, uključujući stipendije, subvencioniranje prijevoza i održavanje školskih objekata. S obzirom na potrebu za inkluzivnošću, ove aktivnosti trebaju biti dodatno prilagođene kako bi obuhvatile sve učenike i studente, uključujući osobe sa invaliditetom i djecu iz ranjivih grupa.

Prema prikupljenim podacima, kod lokalne predškolske ustanove i školskih ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja, uočavaju se značajni izazovi u oblasti pristupačnosti, stručne podrške i materijalnih resursa.

Javna ustanovi „Dječije obdanište i dom učenika“ Bosanska Krupa ima kapacitet od 160 mjesta, a trenutno je upisano 153 djece, od kojih je 4 djece sa invaliditetom. Ulaz u objekat je djelimično pristupačan, uz rampu za vrtićke grupe, ali bez rukohvata i bez prilagodbe za osobe sa oštećenim vidom, dok ulaz za jasličke grupe i upravu nema pristup rampom. Unutrašnji prostor je djelimično pristupačan, sa jednim prilagođenim toaletom i uklonjenim barijerama u dijelu vrtićkih grupa, ali postoji potreba za dodatnim prilagodbama u dijelu sa stepenicama. U vrtiću nedostaje odgovarajuća oprema i didaktički materijal za rad sa djecom sa različitim vrstama invaliditeta, a postojeći logopedski set ne koristi se zbog nedostatka logopeda. Iako postoji računar sa prilagođenom tastaturom za slabovidne osobe, trenutno nema korisnika ni zaposlenih kojima je potrebno ovo pomagalo. Ustanova trenutno ima asistente za četvero korisnika sa invaliditetom (bez fizičkih ili senzornog oštećenja), ali je izražena potreba za zapošljavanjem logopeda i psihologa. U oblasti obuka, iako postoje mogućnosti za stručno usavršavanje, obuke nisu propisane kao obavezne, što dovodi do neujednačenog nivoa kompetencija osoblja. Također, ne

postoji sistem finansijskih olakšica za pohađanje predškolskog programa djece sa invaliditetom, što dodatno otežava inkluzivnost.

Prema podacima prikupljenim kroz intervju sa **osnovnim školama** na području grada, inkluzivno obrazovanje se provodi u svim ustanovama, pri čemu se za dio učenika primjenjuju prilagođeni planovi i programi. U osnovnim školama evidentirano je više od deset učenika sa različitim vrstama teškoća u razvoju, dok je broj angažovanih personalnih asistenata znatno manji u odnosu na potrebe.

Iako škole raspolažu pedagoško-psihološkim službama, nijedna od ustanova nema zaposlenog defektologa, logopeda ili rehabilitatora. Sve škole ističu potrebu za sistemskom i kontinuiranom stručnom podrškom, bilo kroz angažman stalnog stručnog kadra ili kroz intenziviranje rada mobilnih timova. Kao minimalni standard navodi se redovno prisustvo stručnjaka najmanje jedan dan sedmično.

U pogledu pristupačnosti, u većini škola obezbijeđeni su osnovni uslovi za ulazak u objekte, uključujući rampe i prilagođene sanitarne čvorove. Međutim, i dalje postoje ograničenja u pristupu pojedinim etažama i nastavnim prostorima, te se kao prioritet nameće potreba za dodatnim infrastrukturnim prilagodbama, uključujući ugradnju liftova.

Škole ukazuju na izražen nedostatak prilagođenih nastavnih i didaktičkih materijala, posebno udžbenika na Brajevom pismu, materijala u uvećanom formatu, audio sadržaja, taktilnih pomagala i digitalnih rješenja. Nedostatak specifične opreme posebno je vidljiv u radu sa učenicima koji zahtijevaju individualizirane metode pristupa.

Nastavno osoblje pokazuje visok nivo spremnosti za rad u inkluzivnom okruženju, ali naglašava potrebu za kontinuiranim stručnim usavršavanjem, naročito u oblasti izrade i primjene individualnih planova, korištenja asistivnih tehnologija, komunikacije sa učenicima i podrške mentalnom zdravlju.

U JU MSŠ "Safet Krupić" Bosanska Krupa evidentiran je značajan broj učenika sa invaliditetom (22), pri čemu samo za jednog učenika realizuje nastava po prilagođenim programima. Samo tri učenika imaju personalnog asistenata, što ne odgovara stvarnim potrebama, a nastavnici ističu dodatne izazove koji proizlaze iz kompleksnosti stručnih programa i različitih obrazovnih profila. Škola je organizaciono specifična jer obuhvata četiri struke i devet zanimanja, pri čemu svaki nastavni plan i program zahtijeva poseban pristup i dodatno prilagođavanje.

Kao i u osnovnim školama, ne postoji stalno zaposlen defektolog, logoped ili rehabilitator. Škola koristi podršku mobilnog tima, ali smatra da je za kvalitetno provođenje inkluzije neophodno osigurati znatno veći obim stručne pomoći.

Materijalni resursi su nedovoljni, naročito u pogledu digitalnih i audio materijala (udžbenici na Brajevom pismu, u uvećanoj formi, digitalni udžbenici sa pristupnim opcijama), kao i specifične opreme prilagođene strukovnim zanimanjima. U infrastrukturnom smislu ostvareni su određeni

pomaci (rampe, djelimična dostupnost lifta, adaptacija toaleta), ali i dalje postoji potreba za dodatnim prilagođavanjem, uključujući pristup svim dijelovima objekta i uvođenje zvučne signalizacije.

Posebno je naglašen problem organizovanja prevoza učenika sa invaliditetom, što u pojedinim slučajevima predstavlja ozbiljan sigurnosni i logistički izazov za učenike i njihove porodice.

Nastavnici iskazuju visok stepen motivacije za rad, ali ističu potrebu za redovnim obukama koje bi bile prilagođene konkretnim vrstama teškoća sa kojima se susreću svake školske godine. Također, škola naglašava potrebu za specijaliziranim programima podrške za učenike sa senzornim oštećenjima, uključujući edukaciju slabovidnih učenika za korištenje asistivnih pomagala (npr. bijeli štapić), kao i osiguravanje većeg obima prilagođenih didaktičkih materijala.

3.1.3. Zdravstvena zaštita

Primarna zdravstvena zaštita na području Bosanske Krupe organizovana je putem Doma zdravlja i osam područnih ambulanti porodične medicine, koje pružaju osnovne zdravstvene usluge za sve stanovnike. Dio specijalističkih pregleda realizuje se u prostorijama Doma zdravlja, uz dolazak ljekara specijalista jednom sedmično, dok se sekundarna i tercijarna zdravstvena zaštita ostvaruje u Kantonalnoj bolnici u Bihaću i u zdravstvenim centrima izvan kantona. Na nivou grada djeluju nekoliko privatnih zdravstvenih ustanova specijalističko konsultativne zdravstvene zaštite, gradska apoteka i nekoliko privatnih apoteka.

Posebni izazovi u zdravstvenoj zaštiti odnose se na dostupnost stručnih usluga za djecu i odrasle OSI. Na području grada ne postoji centar za rani rast i razvoj, koji bi omogućio pravovremenu dijagnostiku, ranu intervenciju i multidisciplinarnu podršku djeci sa razvojnim odstupanjima i njihovim porodicama, dok se usluge logopeda, fizijatra i drugih specijalista često traže u susjednim gradovima, poput Cazina i Bihaća. Ovakvo stanje ukazuje na propuste u lokalnoj zdravstvenoj infrastrukturi koji otežavaju rano otkrivanje i adekvatnu medicinsku rehabilitaciju kod djece i odraslih OSI, što može imati dugoročne negativne posljedice na razvoj i socijalnu uključenost ovih osoba.

U kontekstu OSI, trenutni model zdravstvene zaštite pokazuje nekoliko nedostataka:

- Nedostatak lokalnih servisa rane detekcije i intervencije, koji je ključan za djecu sa razvojnim teškoćama i njihove porodice;
- Ograničena dostupnost specijalističkih usluga (logopedija, fizikalna terapija, rehabilitacija), pri čemu korisnici moraju putovati u druge gradove;
- Neadekvatna oprema i materijalno-tehnički resursi u Domu zdravlja, što ograničava mogućnost pružanja sveobuhvatne zdravstvene podrške;
- Finansijska ograničenja koja utiču na redovnost i kvalitet zdravstvenih programa, naročito za preventivu i rehabilitaciju.

3.1.4. Kultura i sport

Grad Bosanska Krupa kontinuirano ulaže u oblasti sporta i kulture, čime su stvoreni osnovni preduslovi za šire društveno učešće građana.

U oblasti sporta, Grad je osigurao značajna budžetska sredstva za rad sportskih klubova, udruženja i Sportskog saveza, kao i za razvoj sportske infrastrukture, uključujući nastavak izgradnje sportske dvorane i podršku sportskim manifestacijama. Iako sportski život u Bosanskoj Krupi karakteriše raznovrsna i aktivna ponuda, inkluzivni sportski programi za djecu i OSI nisu sistemski prepoznati, niti su evidentirane mjere prilagođavanja sportske infrastrukture i sadržaja njihovih potreba, posebno žena i djevojčica sa invaliditetom. Poseban izazov predstavljaju dječija igrališta koja nisu inkluzivna i ne omogućavaju sigurno i aktivno igranje djece sa različitim vrstama invaliditeta.

Bosanska Krupa bilježi kontinuiranu i sadržajno bogatu kulturnu aktivnost, sa velikim brojem manifestacija, festivala, koncerata, izložbi, sportskih i rekreativno-kulturnih događaja koji se tokom godine realizuju na različitim lokacijama u gradu i prigradskim naseljima. Posebno se izdvajaju manifestacije u okviru kalendara „Ljeto u Bosanskoj Krupi“, kao i niz tradicionalnih kulturnih, muzičkih, folklornih, književnih i umjetničkih događaja koji doprinose dostupnosti kulturnih sadržaja širokom krugu građana.

Centralnu ulogu u planiranju i realizaciji kulturnih programa ima **JU Kulturno sportski centar Bosanska Krupa**, koji djeluje kroz Dom kulture, Gradsku biblioteku, Gradsku galeriju. Kroz ove organizacione cjeline realizuju se pozorišne predstave, koncerti, filmske projekcije, izložbe, promocije knjiga, likovne kolonije i edukativni programi, uz saradnju sa školama, kulturno-umjetničkim društvima i udruženjima građana. Posebnu vrijednost predstavlja dugogodišnja tradicija likovnih kolonija i bogat fundus Gradske galerije, koji čine značajan dio kulturnog identiteta grada.

Iako je kulturna ponuda raznovrsna i kontinuirana, aspekt inkluzivnosti još uvijek nije sistemski ugrađen u planiranje i realizaciju kulturnih sadržaja. Većina programa nije prilagođena potrebama OSI, posebno u pogledu fizičke pristupačnosti objekata, dostupnosti informacija u prilagođenim formatima, kao ni uključivanja OSI kao aktivnih učesnika i stvaralaca kulturnog života. Posebno je izražen nedostatak knjižnog fonda za slijepe i slabovidne osobe u Gradskoj biblioteci, što ograničava ravnopravan pristup kulturnim i obrazovnim sadržajima. Postojeći kulturni prostori i manifestacije predstavljaju značajan potencijal za razvoj inkluzivnih programa, ali je neophodno dodatno unaprijediti pristupačnost, prilagodbu sadržaja i saradnju sa organizacijama koje okupljaju OSI.

U tom smislu, kultura u Bosanskoj Krupi ima važnu ulogu ne samo u očuvanju i razvoju kulturnog identiteta, već i kao prostor socijalne uključenosti, vidljivosti i aktivnog učešća OSI, što predstavlja osnov za dalji razvoj inkluzivnih kulturnih politika i mjera na lokalnom nivou.

3.1.5. Zapošljavanje i profesionalna rehabilitacija OSI

Zapošljavanje OSI u Bosanskoj Krupi i dalje predstavlja jedno od najslabije razvijenih područja socijalne uključenosti. Iako postoje zakonski propisi koji predviđaju obaveze i poticajne mjere za zapošljavanje OSI, njihova stvarna primjena u praksi je ograničena, što se odražava kroz izuzetno nisku stopu učešća ove populacije na tržištu rada. Većina OSI ostaje izvan formalnog zapošljavanja te u značajnoj mjeri zavisi od sistema socijalne zaštite i novčanih naknada.

Iako postoje pojedinačni primjeri zapošljavanja OSI u javnom sektoru, uključujući i gradsku upravu, ovakva praksa još uvijek nije sistemski razvijena niti je praćena jasno definisanim ciljevima, mjerama i indikatorima zapošljavanja OSI. U praksi se uočava da se poslodavci u javnom sektoru češće opredjeljuju za ispunjavanje zakonskih obaveza putem plaćanja posebnih doprinosa i naknada, nego za direktno zapošljavanje OSI. Pozitivan primjer iz privatnog sektora predstavlja kompanija ZAH d.o.o., koja je zaposlila osobu sa invaliditetom koja se kreće uz pomoć invalidskih kolica, uz prilagođavanje radnog prostora i organizacije rada. Poslodavac i radni kolektiv pružaju kontinuiranu profesionalnu i socijalnu podršku, čime je omogućena dugoročna i uspješna radna integracija OSI.

Na lokalnom tržištu rada ne postoje sistemski razvijeni programi profesionalne rehabilitacije, prekvalifikacije i dokvalifikacije prilagođeni potrebama OSI, niti mjere aktivne politike zapošljavanja koje bi ciljano podsticale njihovo zapošljavanje. Poseban izazov predstavlja nedostatak prilagođenih radnih mjesta, fizička i informacijska nepristupačnost radnog okruženja, kao i nedovoljna informisanost i motivisanost poslodavaca za zapošljavanje OSI.

Dodatne prepreke uključuju nizak nivo obrazovanja kod dijela populacije osoba sa invaliditetom, ograničene mogućnosti sticanja radnog iskustva, kao i strah od gubitka postojećih prava iz sistema socijalne zaštite u slučaju zaposlenja. Saradnja između Centra za socijalni rad, Službe za zapošljavanje, obrazovnih institucija i poslodavaca nije dovoljno razvijena, što dodatno otežava integraciju OSI na tržište rada.

3.2. SWOT analiza stanja u oblasti prava i položaja osoba sa invaliditetom

SWOT analiza predstavlja analitički alat koji je korišten s ciljem sistematskog sagledavanja unutrašnjih kapaciteta i ograničenja, kao i vanjskih faktora koji utiču na ostvarivanje prava i unapređenje položaja osoba sa invaliditetom u Gradu Bosanskoj Krupi. Analiza je zasnovana na nalazima situacione analize, rezultatima konsultativnog procesa sa relevantnim akterima, kao i uvidima članova Lokalne akcione grupe.

Kroz identifikaciju snaga i slabosti u okviru lokalnog sistema, te prilika i prijetnji iz šireg institucionalnog, socio-ekonomskog i političkog okruženja, SWOT analiza pruža realnu osnovu za definisanje strateških ciljeva, mjera i aktivnosti Lokalnog akcionog plana. Poseban fokus stavljen je na oblasti institucionalne podrške, socijalnih i obrazovnih usluga, zapošljavanja, pristupačnosti,

učešća osoba sa invaliditetom u procesima donošenja odluka, kao i na raspoložive resurse i potencijalne rizike za održivu implementaciju planiranih intervencija.

Rezultati SWOT analize korišteni su kao polazna osnova za izradu Akcionog plana, uz uvažavanje stvarnih nadležnosti Grada Bosanska Krupa i realnih mogućnosti za unapređenje položaja osoba sa invaliditetom u planiranom periodu.

SWOT ANALIZA

SNAGE	SLABOSTI
• Politička volja gradske uprave da unaprijedi položaj OSI. • Visok nivo spremnosti i motivisanosti OSI za aktivno učešće i pokretanje promjena. • Postojeća multisektorska saradnja nadležnih lokalnih institucija. • Primjeri dobre prakse u zapošljavanju OSI. • Stručan kadar u CSR i gradskoj upravi. • Prirodni potencijali i turizam koji se mogu razvijati u pravcu inkluzivnog turizma. • Lokalni mediji otvoreni za teme inkluzije. • Rastuća svijest u zajednici o potrebama i pravima OSI.	• Nerazvijen sektor organizacija OSI koji rade u njihovom interesu • Jaz između obrazovnog sistema i potreba tržišta rada. • Nizak nivo informisanosti građana o potrebama i pravima OSI. • Neuključenost OSI u procese donošenja odluka. • Nedostatak socijalnih usluga u zajednici. (npr. dnevni i servisni centri, personalna asistencija, sl.) • Nedostatak pristupačnih i prilagođenih informacija za OSI. • Nedovoljna prilagođenost saobraćajne infrastrukture za OSI, uključujući nedostatak obilježenih pješačkih prelaza, taktilnih staza, zvučnih semafora i dr. prilagođenosti. • Nedovoljna pristupačnost u unutrašnjim prostorima gradske uprave za kretanje OSI sa teškoćama u kretanju. • Nedovoljna obučenost nastavnika i stručnih radnika za rad sa djecom s invaliditetom. • Predrasude i stereotipi prema OSI u lokalnoj zajednici. • Zatvorenost OSI da govore o svojim potrebama. • Nedostatna podrška za samostalni život OSI. • Ograničen broj prilagođenih radnih mjesta u preduzećima i javnom sektoru. • Nedostatak kontinuiranih programa profesionalne rehabilitacije i osnaživanja OSI. • Nedostatak sistematičnog prikupljanja, praćenja i korištenja podataka o OSI.
PRILIKE	PRIJETNJE
• Entitetska strategija za unapređenje položaja i prava OSI • Nacionalni i međunarodni fondovi koji podržavaju inkluziju i pristupačnost (EU, UNDP, UNICEF, CARITAS i drugi akteri nude grantove i tehničku podršku) • Proces digitalne transformacije lokalne uprave. Prilika za unapređenje pristupačnih e-usluga, informacija i komunikacije • Zakonske reforme u sistemu socijalne zaštite u FBiH kao prilika za razvoj i uvođenje novih usluga. • Programi profesionalne rehabilitacije na entitetskom nivou. • Međunarodne obaveze BiH prema UNCRPD koje podstiču reformske procese.	• Odliv mladih i stručnog kadra iz lokalne zajednice. • Smanjenje međunarodne pomoći i donatorskih programa. • Politička nestabilnost ili promjena vlasti koja može dovesti do prekida kontinuiteta razvoja politika za OSI. • Ekonomska nestabilnost i ograničeni budžeti. • Porast siromaštva i socijalne ranjivosti porodica OSI.

- **Proces evropskih integracija** koji podstiče usklađivanje sa EU standardima.

IV VIZIJA I OPERATIVNI CILJEVI LOKALNOG AKCIONOG PLANA

4.1. Vizija

Vizija Lokalnog akcionog plana za inkluziju i unapređenje prava osoba sa invaliditetom u Bosanskoj Krupi predstavlja dugoročno opredjeljenje lokalne zajednice prema izgradnji inkluzivnog društva zasnovanog na principima jednakih mogućnosti, poštivanja ljudskih prava i aktivnog učešća svih građana. Ona je odraz zajedničke ambicije da se OSI prepoznaju kao ravnopravni članovi zajednice, nosioci prava i aktivni učesnici u društvenim, ekonomskim, kulturnim i političkim procesima.

Vizija je utemeljena na vrijednostima UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom, kao i na važećim strateškim i zakonskim okvirima u Bosni i Hercegovini, te proističe iz analize stvarnih potreba, izazova i potencijala identifikovanih tokom participativnog procesa izrade Akcionog plana. Ona daje jasan smjer djelovanja svim relevantnim akterima, uključujući gradsku upravu, javne servise, organizacije civilnog društva i same OSI, u pravcu izgradnje zajednice u kojoj se dostojanstvo, samostalnost i puno uključivanje ne posmatraju kao cilj, već kao standard.

Vizija služi kao temelj za definisanje strateških ciljeva, mjera i aktivnosti Akcionog plana za period 2026–2028, usmjeravajući zajedničke napore prema trajnim i održivim promjenama u kvalitetu života OSI u Bosanskoj Krupi.

VIZIJA

Bosanska Krupa je zajednica jednakih mogućnosti u kojoj osobe sa invaliditetom žive dostojanstveno, neovisno i potpuno uključeno, uz aktivno učešće u kreiranju i donošenju lokalnih politika.

4.2. Strateški ciljevi i prioriteti Lokalnog akcionog plana

4.2.1. Opšti cilj

Osnovni cilj Lokalnog akcionog plana za inkluziju i unapređenje prava osoba sa invaliditetom u Bosanskoj Krupi jeste unapređenje položaja osoba sa invaliditetom kroz sistemsko uklanjanje prepreka i jačanje lokalnih politika, usluga i mehanizama podrške, s ciljem osiguravanja njihove ravnopravne participacije i pune socijalne uključenosti u svim oblastima društvenog života.

4.2.2. Specifični ciljevi

1: Osigurati univerzalnu pristupačnost

Osigurati sistematsko uklanjanje arhitektonskih, komunikacijskih i informacionih barijera te unaprijediti znanja i kapacitete svih relevantnih aktera o pravima i standardima pristupačnosti OSI.

2. Podržati inkluzivno obrazovanje

Osigurati ravnopravan pristup inkluzivnom i kvalitetnom obrazovanju za djecu i mlade sa invaliditetom, kroz unapređenje sistema rane identifikacije, individualizirane podrške i uključivanja na svim nivoima obrazovanja.

3. Ekonomsko osnaživanje i zapošljavanje OSI

Povećati zapošljivost, profesionalne vještine i ekonomsko osnaživanje OSI kroz razvoj ciljanih programa osposobljavanja i jačanje institucionalne podrške za zapošljavanje i samozapošljavanje.

4. Stanovanje uz podršku i život u zajednici

Uspostaviti i unaprijediti modele stanovanja uz podršku koji omogućava samostalniji, dostojanstven i inkluzivan život OSI, uz jasno definisane standarde, procedure i evaluacijske mehanizme.

5. Učešće OSI u kulturi, sportu i političkom životu

Osigurati ravnopravno učešće OSI, posebno žena i djevojčica, u kulturnim, sportskim i političkim aktivnostima kroz prilagođene sadržaje, pristupačne objekte i institucionalnu podršku.

6. Razvoj socijalnih usluga u zajednici

Unaprijediti i proširiti dostupnost socijalnih usluga u zajednici, uključujući razvoj i jačanje usluga dnevnih centara, servisnih i drugih oblika podrške koji doprinose aktivnom učešću i samostalnom životu OSI.

7. Prevencija, rani rast, razvoj i rana intervencija

Ojačati sistem prevencije, rane identifikacije i rane intervencije za djecu sa invaliditetom kroz uspostavu i unapređenje funkcionalnosti centara za rani rast i razvoj u okviru doma zdravlja i međusektorske saradnje.

8. Jačanje uloge, kapaciteta i učešća organizacija OSI u procesima odlučivanja

Oснаžiti kapacitete i institucionalnu ulogu organizacija osoba sa invaliditetom (OOSI) te osigurati njihovo aktivno, formalizirano i ravnopravno učešće u procesima planiranja, donošenja odluka i praćenja politika koje se odnose na prava i položaj OSI.

V RAZRADA SPECIFIČNIH CILJEVA I MJERA PROVOĐENJA

SPECIFIČAN CILJ 1: OSIGURATI UNIVERZALNU PRISTUPAČNOST

Univerzalna pristupačnost je temeljni preduslov za ostvarivanje prava OSI i njihovo ravnopravno uključivanje u društveni život zajednice. Nepristupačno fizičko okruženje, nedostatak komunikacijske prilagođenosti i ograničena dostupnost informacija stvaraju sistemske barijere koje OSI otežavaju ili onemogućavaju puno učešće u obrazovanju, zapošljavanju, kulturi, političkom i javnom životu. Stoga se pristupačnost ne može posmatrati kao ad hoc mjera, već kao kontinuiran, planski i institucionalno utemeljen proces.

Podciljevi unutar ovog posebnog cilja usmjereni su na identifikaciju, uklanjanje i prevenciju arhitektonskih, komunikacijskih i informacionih barijera, u skladu sa principima univerzalnog dizajna i važećim zakonodavstvom. Poseban fokus stavljen je na jačanje kapaciteta nosilaca javnih ovlasti, javnih ustanova i drugih relevantnih aktera, kako bi se osigurala dosljedna i obavezna primjena standarda pristupačnosti u planiranju, izgradnji, adaptaciji i pružanju usluga.

Realizacija ovih podciljeva doprinosi stvaranju inkluzivnog okruženja u kojem OSI mogu ravnopravno i samostalno koristiti javne prostore, informacije i usluge, primjenjujući principe jednakosti, nediskriminacije i punog učešća u zajednici.

Operativna mjera 1.1: Sistemsko uklanjanje i prevencija arhitektonskih barijera

Ova mjera fokusira se na uklanjanje postojećih arhitektonskih prepreka i osiguranje primjene standarda pristupačnosti u svim javnim objektima i površinama, čime se direktno unapređuje fizička pristupačnost za OSI.

AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	PARTNERI	INDIKATOR	VREMENSKI OKVIR	IZVORI FINANSIRANJA
1.1.1. Ugradnja lifta u objektu gradske uprave radi osiguranja nesmetanog pristupa OSI.	Gradska uprava	LIR CD	Lift ugrađen i stavljen u funkciju	2026.	Budžet Grada i donatorska sredstva
1.1.2. Osigurati kontinuirano uklanjanje	Gradska uprava - Služba za komunalne	OOSI, javne ustanove	Broj javnih objekata i površina prilagođenih	Kontinuirano	Budžet Grada, potencijalni

arhitektonskih barijera na javnim površinama i objektima u gradu, u skladu sa standardima pristupačnosti.	djelatnosti, vode, zaštitu okoliša i inspekcijske poslove		standardima pristupačnosti		fondovi za inkluzivnu infrastrukturu i međunarodni grantovi
1.1.3. Osigurati dosljednu primjenu standarda pristupačnosti u planiranju, izgradnji i rekonstrukciji novoizgrađenih javnih objekata i javnih površina.	Gradska uprava- Služba za prostorno uređenje, imovinsko-pravne i geodetske poslove	Investitori, Izvođači radova	Procenat novoizgrađenih javnih objekata i javnih površina usklađenih sa standardima pristupačnosti	Kontinuirano	Budžet Grada
1.1.4. Inicirati postavljanje zvučne signalizacije na semaforu u Ulici 511. Slavna brigade, upućivanjem formalne inicijative JP Ceste FBiH.	Gradska uprava	JP Direkcija cesta FBiH	Upućena formalna inicijativa	2026.	Budžet Grada
1.1.5. Izraditi i postaviti natpise na Brajevom pismu i visokokontrastrnim tablama u objektima javnih službi čiji je osnivač Grad, radi lakšeg orjentisanja i informisanja slijepih i slabovidnih osoba	Gradska uprava u saradnji sa Udruženjem slijepih i slabovidnih osoba	Javne ustanove	Izrađeni i postavljeni natpisi na Brajevom pismu	2026-2027	Budžet javnih ustanova

Operativna mjera 1.2. Unapređenje pristupačnosti informacija i komunikacija

Mjera je usmjerena na osiguranje pristupačnosti informacija i komunikacijskih kanala OSI, uključujući digitalne sadržaje, javne objekte, servise i informacije o događajima u gradu, u skladu sa principima Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom.

AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	PARTNERI	INDIKATOR	VREMENSKI OKVIR	IZVORI FINANSIRANJA
1.2.1. Prilagoditi web stranicu gradske uprave i javnih ustanova potrebama OSI primjenom pristupačnog dizajna, unapređenja čitljivosti i osiguravanja	Gradska uprava	Javne ustanove, IT stručnjaci	Web stranica usklađena sa standardima pristupačnosti Broj posjeta i preuzimanja	Kontinuirano	Budžet Grada i javnih ustanova

kompatibilnosti sa asistivnim tehnologijama.					
1.2.2. Uputiti inicijativu prema lokalnim uslužnim djelatnostima za prilagođavanje usluga potrebama OSI (bankomati, šalteri, jelovnici, cjenovnici, asistivne tehnologije).	Gradska uprava	OOSI, Udruženje privrednika, lokalni poslovni subjekti, Privredna komora USK	Broj upućenih inicijativa Broj usluga koje su prilagođene OSI	2026	Budžet Grada
1.2.3. Osigurati osobama sa vizuelnim, slušnim i intelektualnim invaliditetom nesmetan pristup informacijama u odgovarajućim formatima (lako čitljivi dokumenti, Brajevo pismo, audio formati)	Gradska uprava	OOSI, Centar za kulturu, CSR, predškolska ustanova i škole, dom zdravlja, Služba za zapošljavanje	Broj pripremljenih dokumenata i javnih informacija u pristupačnim formatima	Kontinuirano	Budžet Grada i javnih ustanova Donatorska sredstva
1.2.4. Razviti i postaviti digitalnu informativnu mapu i interaktivni ekran na dodir u centru grada, prilagođene OSI, koje prikazuju informacije o pristupačnosti javnih objekata, parking mjesta, te društvenim i kulturnim događajima, uz odgovarajuću visinu, zvučne signale i druge asistivne tehnologije.	Gradska uprava	OOSI, Centar za kulturu, OOSI, lokalne škole, turistička zajednica, IT kompanije	Postavljena i funkcionalna digitalna ekrana/mapa u centru grada Broj informacija o događajima i pristupačnosti prikazanih na mapi Broj korisnika OSI koji koriste mapu i interaktivni ekran	2027-2028	Budžet Grada Donatorska sredstva

Operativna mjera 1.3. Edukacija, promocija i promjena društvenih stavova o pristupačnosti

Cilj mjere je podizanje svijesti i jačanje kompetencija svih relevantnih aktera u lokalnoj zajednici o pravima i potrebama OSI, pristupačnosti i inkluzivnoj komunikaciji, s fokusom na promjenu društvenih stavova i jačanje inkluzivnog okruženja.

AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	PARTNERI	INDIKATOR	VREMENSKI OKVIR	IZVORI FINANSIRANJA
1.3.1. Organizovati obuke za uposlenike u javnim službama o radu sa OSI, uključujući pristupačnu komunikaciju, prilagođen pristup te poznavanje prava i procedura.	Gradska uprava	OOSI, Javne ustanove	Broj obučениh uposlenika po institucijama	Jednom godišnje	Budžet Grada i javnih ustanova Donatorska sredstva
1.3.2. Sprovesti edukaciju službenika i namještenika lokalnih institucija o principima univerzalne pristupačnosti i inkluzivne komunikacije.	Gradska uprava	OOSI, vanjski konsultanti	Broj održanih edukacija Broj učesnika	Kontinuirano	Budžet Grada i javnih ustanova Donatorska sredstva
1.3.3. Sprovesti javne kampanje s ciljem podizanja svijesti o pravima, potrebama i pristupačnosti OSI, kroz izradu i distribuciju edukativnog materijala putem medija, društvenih mreža i javnih događaja.	Gradska uprava	OOSI, lokalni mediji	Broj organizovanih kampanja godišnje Broj dosegnutih građana Broj distribuiranih edukativnih materijala	1-2 puta godišnje	Donatorska sredstva

SPECIFIČAN CILJ 2: PODRŽATI INKLUZIVNO OBRAZOVANJE

Inkluzivno obrazovanje predstavlja ključni instrument za ostvarivanje prava djece i mladih sa invaliditetom na obrazovanje, kao i za njihovo ravnopravno uključivanje u društvo. Ono podrazumijeva osiguranje jednakih mogućnosti, uklanjanje prepreka za učenje i socijalnu participaciju te primjenu individualiziranih i afirmativnih mjera prilagođenih potrebama svakog učenika. Ovaj pristup u potpunosti je usklađen s principima UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom (Član 24), koja naglašava *pravo na obrazovanje bez diskriminacije i uz punu podršku za učešće u inkluzivnom okruženju*.

Iako je oblast obrazovanja primarno u nadležnost kantonalnih institucija, lokalna zajednica ima značajnu ulogu u promovisanju inkluzivnog obrazovanja kroz afirmativne mjere i podršku školama, učenicima i njihovim porodicama. Djelovanje na lokalnom nivou doprinosi uklanjanju prepreka, unapređenju pristupačnosti i jačanju kapaciteta svih relevantnih aktera uključenih u obrazovni proces.

Cilj ovog podcilja je osigurati ravnopravno i nediskriminatorno uključivanje djece i mladih sa invaliditetom u sve nivoe obrazovanja, uz praktičnu podršku kroz informativno-edukativne sesije, kampanje za podizanje svijesti, materijalnu i logističku podršku, asistivne

tehnologije, prilagođenost školskog prostora i mentorstvo pri tranziciji na viši nivo obrazovanja. Realizacija ovih aktivnosti doprinosi stvaranju inkluzivnog obrazovnog okruženja, u skladu sa Konvencijom UN o pravima osoba sa invaliditetom, principima ravnopravnosti, nediskriminacije i pune participacije.

Operativna mjera 2.1. Osigurati ravnopravan i nediskriminatoran pristup inkluzivnom obrazovanju za djecu sa invaliditetom

AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	PARTNERI	INDIKATOR	VREMENSKI OKVIR	IZVORI FINANSIRANJA
2.1.1. Podizati nivo svijesti roditelja djece sa invaliditetom o značaju i benefitima inkluzivnog obrazovanja.	CSR	Škole	Održane najmanje 3 informativno-edukativne sesije godišnje Broj uključenih roditelja	2026-2028	Budžet Grada Donatorska sredstva
2.1.2. Organizovati edukativne aktivnosti u školama o prihvatanju različitosti, razvoju empatije i prevenciji diskriminacije.	Gradska uprava, CSR	Škole, OOSI	Broj škola koje provode aktivnosti Broj učenika i nastavnika koji su učestvovali u aktivnostima	2026-2028	Budžet Grada Donatorska sredstva
2.1.3. Podržati škole i učenike sa invaliditetom kroz afirmativne mjere, uključujući materijalnu i logističku podršku (asistivne tehnologije, prilagodba prostora, prevoz učenika, dodatne vannastavne aktivnosti).	Gradska uprava	Škole, Centar za socijalni rad, OOSI	Broj učenika i škola koje su dobile podršku	2026.2028	Budžet Grada Donatorska sredstva
2.1.4. Uspostaviti program podrške tranziciji učenika sa invaliditetom, iz osnovnog u srednje obrazovanje (savjetodavna i mentorska podrška porodicama i učenicima).	Gradska uprava u saradnji sa CSR	Škole, OOSI	Broj savjetodavnih sesija Broj uključenih učenika	2026-2028	Budžet Grada Donatorska sredstva
2.1.5. Unaprijediti kriterije za dodjelu gradskih stipendija radi osiguravanja ravnopravnog pristupa studenata s invaliditetom.	Gradska uprava	CSR	Kriteriji za dodjelu stipendija prilagođeni studentima sa invaliditetom	2026-2028	Budžet Grada

			Broj studenata sa invaliditetom koji su ostvarili pravo na stipendiju		
--	--	--	---	--	--

SPECIFIČAN CILJ 3: EKONOMSKO OSNAŽIVANJE I ZAPOSŁJAVANJE OSI

Ekonomsko osnaživanje i zapošljavanje OSI ključni su za njihovu samostalnost, socijalnu uključenost i ravnopravno učešće u društvu. Aktivnosti ovog cilja usmjerene su na unapređenje pristupa OSI tržištu rada, profesionalnoj rehabilitaciji, edukaciji i razvoju vještina, kao i na jačanju svijesti poslodavaca i javnosti o pravima i potrebama OSI. Podrška zapošljavanju doprinosi smanjenju socijalne isključenosti OSI, unapređenju njihovog životnog standarda i implementaciji principa Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom, posebno člana 27 koji se odnosi na rad i zapošljavanje.

Operativna mjera 3.1. Unaprijediti pristup tržištu rada i profesionalnoj rehabilitaciji za OSI

AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	PARTNERI	INDIKATOR	VREMENSKI OKVIR	IZVORI FINANSIRANJA
3.1.1. Sprovesti medijsku kampanju za podizanje svijesti i informisanje OSI, poslodavaca i šire javnosti o pravu na zapošljavanje i profesionalnu rehabilitaciju, te smanjenja stereotipa i diskriminacije.	Gradska uprava	OOSI Lokalni mediji Udruženje privrednika, Služba za zapošljavanje	Provedene najmanje dvije medijske kampanje godišnje u pisanim i elektronskim medijima, posvećene zapošljavanju OSI Broj medijskih objava, kampanja ili promotivnih aktivnosti	2026-2028	Budžet Grada, Donatorska sredstva
3.1.2. Aktivno informisanje OSI prilikom prijave na službe za zapošljavanje o pravima i benefitima u procesu zapošljavanja i profesionalne rehabilitacije.	Službe za zapošljavanje, CSR	OOSI, NVO koje rade sa OSI	Broj OSI informisanih prilikom prijave	Kontinuirano	Budžet Grada, Donatorska sredstva

3.1.3. Informisati poslodavce o zakonskim obavezama i benefitima zapošljavanja OSI.	Službe za zapošljavanje, Gradska uprava	Poslodavci, Udruženja OSI, udruženje privrednika, privredna komora	Najmanje 30 poslodavaca informisano o pravima i obavezama u zapošljavanju OSI.	Kontinuirano	Budžet Grada, Donatorska sredstva
3.1.4. Povećati broj zaposlenih OSI u javnim službama čiji je osnivač gradska uprava.	Gradska uprava	Služba za zapošljavanje, javne ustanove, OSI	Broj novozaposlenih OSI u javnim službama	2026-2028	Budžet Grada, Sredstva Fonda
3.1.5. Organizovati programe obrazovanja i radne integracije za OSI.	Gradska uprava u partnerstvu sa LIR CD	Udruženja OSI, stručni treneri, privatni sektor/ poslodavci za praksu	Broj realizovanih obuka Broj OSI koji su završili obuke (najmanje 20) Procenat učesnika koji pokazuju povećanu spremnost za zapošljavanje	2026-2028	Donatorska sredstva
3.1.6. Organizovati radionice psihosocijalne podrške i karijernog savjetovanja za OSI, uključujući individualno mentorstvo.	Gradska uprava u partnerstvu sa LIR CD	Udruženja OSI, stručni treneri, privatni sektor/ poslodavci za praksu	Najmanje 60 radionica koje kombinuju psihosocijalnu podršku, savjetovanje o karijeri i praktične vještine % učesnika koji pokazuju povećanu spremnost za zapošljavanje	2026-2028	Donatorska sredstva

SPECIFIČAN CILJ 4: STANOVANJE UZ PODRŠKU I ŽIVOT U ZAJEDNICI

Ovaj cilj usmjeren je na osiguranje pristupačnih i održivih modela stanovanja uz podršku za OSI, kako bi se promovisao samostalan, dostojanstven i inkluzivan život u zajednici. Stanovanje uz podršku predstavlja ključni element deinstitucionalizacije i omogućava OSI da učestvuju u društvenom životu na ravnopravnoj osnovi, u skladu sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom (Član 19). U

okviru ovog cilja, lokalna zajednica, u saradnji sa relevantnim institucijama i organizacijama OSI, implementira afirmativne mjere, uspostavlja stambene modele podrške i osnažuje kapacitete za pružanje servisa koji omogućavaju život u zajednici.

Operativna mjera 4.1. Razviti usluge podrške za život u zajednici za OSI

Ova operativna mjera usmjerena je na jačanje kapaciteta lokalne zajednice da osigura podržano stanovanje i samostalan život OSI. Cilj je unaprijediti dostupnost i kvalitet usluga koje omogućavaju OSI da žive u zajednici, uz adekvatnu socijalnu, materijalnu i tehničku podršku. Mjera obuhvata mapiranje potreba, razvoj afirmativnih programa, osiguranje stambenih jedinica te promociju prava OSI, čime se doprinosi implementaciji principa Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom, posebno člana 19. koji naglašava pravo na samostalan život i uključivanje u zajednicu.

AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	PARTNERI	INDIKATOR	VREMENSKI OKVIR	IZVORI FINANSIRANJA
4.1.1. Mapirati potrebe OSI za uslugama stanovanja i podrške u zajednici.	Gradska uprava i CSR	OSI	Izrađena analiza Broj identifikovanih korisnika i potreba	2026-2028	Budžet Grada Donatorska sredstva
4.1.2. Implementirati afirmativne mjere za podršku nezavisnom životu OSI, uključujući subvenciju troškova stanovanja za osobe u riziku od institucionalizacije, sufinansiranje asistivne tehnologije (IT oprema, alarmni sistemi, pametni senzori, podrška organizacijama OSI za programe osnaživanja za samostalni život i sl.).	Gradska uprava	Centar za socijalni rad, OOSI	Broj OSI koje su dobile podršku Broj provedenih programa/vrsta odobrene asistivne opreme	2026-2028	Budžet Grada Donatorska sredstva
4.1.3. Organizovati medijsku kampanju o životu u zajednici i deinstitucionalizaciji, uključujući promociju modela podržanog stanovanja, prava OSI na samostalan život te dostupnih lokalnih servisa i programa.	CSR i lokalni mediji	OOSI	Realizovana najmanje jedna medijska kampanja godišnje	2026-2028	Budžet Grada
4.1.4. Inicirati i pilotirati model stanovanja uz podršku za OSI.	Gradska uprava	CSR, OOSI	Osigurana stambena jedinica i namjenski opremljena	2027-2028	Budžet Grada Kantonalni/federalni fondovi

			Broj OSI koje koriste uslugu		Donatorska sredstva
--	--	--	------------------------------	--	---------------------

Operativna mjera 4.2. Osigurati sigurno i pristupačno okruženje za OSI u zajednici

Sigurnost OSI u javnom prostoru ključna je za njihovo samostalno i dostojanstveno življenje u zajednici. Pojava opasnih pasa lotalica predstavlja značajan rizik, posebno za OSI s ograničenom pokretljivošću, smanjenim vidom ili drugim teškoćama. Ova mjera ima za cilj unaprijediti sigurnost u lokalnoj zajednici kroz sistemsko upravljanje i uklanjanje potencijalnih prijetnji, uz poštivanje propisa o zaštiti životinja i humane metode. Implementacija aktivnosti doprinosi stvaranju sigurnijeg i pristupačnijeg okruženja za OSI, smanjenju rizika od povreda i osnaživanju njihove mogućnosti za aktivno učešće u društvenom životu.

AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	PARTNERI	INDIKATOR	VREMENSKI OKVIR	IZVORI FINANSIRANJA
4.2.1. Identifikovati i ukloniti pse lotalice u gradu, sa posebnim fokusom na područja gdje se kreću OSI.	Gradska uprava, Javno komunalno preduzeće	OSI, Veterinarska stanica	Broj uklonjenih pasa lotalica; smanjen broj prijavljenih incidenata koji ugrožavaju sigurnost OSI	2026-2028	Budžet Grada Donatorska sredstva

SPECIFIČAN CILJ 5: UČEŠĆE OSI U SPORTU, KULTURI I POLITIČKOM ŽIVOTU

Operativna mjera 5.1. Podrška inkluzivnim sportskim aktivnostima OSI

Sport i rekreacija predstavljaju važan segment socijalne uključenosti, očuvanja zdravlja i jačanja samopouzdanja osoba sa invaliditetom. Međutim, OSI se često suočavaju s ograničenim pristupom sportskim objektima, nedostatkom prilagođene opreme, kao i nedovoljno razvijenim inkluzivnim sportskim programima. Ova operativna mjera usmjerena je na unapređenje uslova za aktivno i ravnopravno učešće OSI u sportskim i rekreativnim aktivnostima kroz finansijsku podršku, prilagođavanje infrastrukture, edukaciju sportskih radnika i promociju inkluzivnih sportskih događaja, u skladu sa principima jednakih mogućnosti i nediskriminacije.

AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	PARTNERI	INDIKATOR	VREMENSKI OKVIR	IZVORI FINANSIRANJA
5.1.1. Osigurati finansijsku podršku za sportske i rekreativne aktivnosti za OSI kroz lokalni budžet.	Gradska uprava	OOSI, lokalni sportski klubovi	Broj inkluzivnih sportskih projekata podržanih od strane lokalnog budžeta	2027-2028	Budžet Grada
5.1.2. Prilagoditi postojeće sportske objekte i opremu OSI (rampe, svlačionice, toaleti).	Gradska uprava, JU KSC	OOSI, lokalni sportski klubovi	Broj prilagođenih sportskih objekata i opreme	2026-2028	Budžet Grada, Donatorska sredstva
5.1.3. Organizovati inkluzivne sportske događaje i takmičenja, uz posebno uključivanje žena i djevojčica sa invaliditetom.	JU KSC, sportski klubovi	OOSI, škole, NVO	Broj organizovanih inkluzivnih sportskih takmičenja Broj učesnika i broj uključenih OSI	2026-2028 (min. 1 godišnje)	Budžet Grada, Donatorska sredstva, sponzorstva
5.1.4. Provoditi edukacije trenera i sportskih radnika o inkluziji OSI u sportu.	Gradski sportski savez, JU KSC	OOSI, Specijalna olimpijada	Broj održanih obuka Broj obučeni trenera i sportskih radnika	Kontinuirano (min. 1 godišnje)	Donatorska sredstva

Operativna mjera 5.2. Podrška kulturi i umjetnosti za OSI

Pristup kulturi i umjetničkom stvaralaštvu predstavlja osnovno ljudsko pravo i važan oblik društvene participacije. Osobe sa invaliditetom su često isključene iz kulturnih sadržaja zbog neprilagođenih prostora, nedostatka pristupačnih informacija i ograničenih mogućnosti za aktivno učešće u kulturnim događajima. Ova operativna mjera ima za cilj unaprijediti pristupačnost objekata kulture i programskih sadržaja, te potaknuti razvoj inkluzivnih kulturnih i umjetničkih inicijativa koje OSI omogućavaju da budu ne samo korisnici, već i aktivni akteri kulturnog života zajednice.

AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	PARTNERI	INDIKATOR	VREMENSKI OKVIR	IZVORI FINANSIRANJA
5.2.1. Prilagoditi pristup i programske sadržaje Centra za kulturu i sport potrebama OSI (predstave, biblioteka, izložbe i dr.)	JU KSC	OOSI	Prilagođen pristup OSI Broj prilagođenih sadržaja za OSI	2027-2028	Budžet Grada, donatorska sredstva

5.2.2. Podsticati i organizovati inkluzivne kulturne projekte i događaje koji aktivno uključuju OSI, uključujući manifestaciju "Ljeto u Bosanskoj Krupi".	JU KSC	OOSI, lokalni umjetnici i kreativci, škole, ustanove kulture	Broj realizovanih inkluzivnih kulturnih događaja i projekata	2026-2028	Budžet Grada, Redovan budžet JU JU KSC, donatorska sredstva i projekti

Operativna mjera 5.3. Učešće OSI u političkom životu

Efektivno učešće u političkom i javnom životu predstavlja temelj demokratskog društva i ključni mehanizam za zastupanje interesa osoba sa invaliditetom. Uprkos zakonskim okvirima, OSI se i dalje suočavaju s preprekama u ostvarivanju biračkog prava, pristupu informacijama i uključivanju u političke procese. Ova operativna mjera usmjerena je na uklanjanje fizičkih i komunikacijskih barijera u izbornim procesima, jačanje kapaciteta institucija, te osnaživanje OSI, sa posebnim fokusom na žene sa invaliditetom, za aktivno i informisano učešće u političkom i javnom životu zajednice.

AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	PARTNERI	INDIKATOR	VREMENSKI OKVIR	IZVORI FINANSIRANJA
5.3.1. Osigurati pristupačnost biračkih mjesta i izbornog procesa za OSI, uključujući informisanje u prilagođenom formatu.	Gradska izborna komisija	OOSI	Broj pristupačnih biračkih mjesta,	2026-2028	Budžet Grada
5.3.2. Organizovati prilagođene edukativne radionice za OSI o političkom učešću i izbornim procesima, sa posebnim fokusom na žene sa invaliditetom	Gradska izborna komisija	OOSI, NVO koje rade na demokratizaciji, Koalicija "Pod lupom"	Broj održanih radionica Broj OSI učesnika	2027 -2028 (pred općih i lokalne izbore)	Budžet Grada
5.3.3. Educirati članove gradske izborne komisije o pravu OSI na učešće u političkom i javnom životu	Gradska izborna komisija	OOSI, Koalicija "Pod lupom"	Broj educiranih članova komisije	juni 2026 juni 2028	Budžet Grada

5.3.4. Provodite medijske kampanje za promociju učešća OSI u političkom i javnom životu	Gradska izborna komisija	OOSI, Političke partije	Najmanje jedna promotivna aktivnost godišnje Broj medijskih objava	2026-2028	Budžet Grada
---	--------------------------	-------------------------	---	-----------	--------------

SPECIFIČAN CILJ 6: RAZVOJ SOCIJALNIH USLUGA U ZAJEDNICI

Socijalne usluge u zajednici imaju ključnu ulogu u ostvarivanju prava, socijalnoj uključenosti i unapređenju kvaliteta života OSI. One predstavljaju mehanizam kroz koji se osigurava podrška u svakodnevnom funkcionisanju, jačanje samostalnosti, očuvanje dostojanstva i aktivno učešće u životu zajednice na ravnopravnoj osnovi sa drugima.

Za razliku od isključivo novčanih davanja i institucionalnih oblika zbrinjavanja, socijalne usluge u zajednici usmjerene su na individualiziranu podršku, prilagođenu stvarnim potrebama OSI i njihovih porodica. Takve usluge obuhvataju informisanje i savjetovanje, psihosocijalnu podršku, dnevne i vaninstitucionalne oblike njege i rehabilitacije, podršku porodici, kao i usluge koje omogućavaju aktivno učešće u obrazovanju, zapošljavanju, kulturi i društvenom životu.

Razvijene socijalne usluge u zajednici doprinose prevenciji institucionalizacije, smanjenju socijalne izolacije i zavisnosti, te jačanju funkcionalnih i socijalnih kapaciteta OSI. Poseban značaj imaju u kontekstu podrške porodicama, koje često preuzimaju primarnu ulogu u brizi o OSI, čime se doprinosi očuvanju mentalnog zdravlja članova porodice i stabilnosti porodičnog okruženja.

U skladu sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom, članovima 19. (Samostalan život i uključenost u zajednicu) i 28. (Odgovarajući životni standard i socijalna zaštita), socijalne usluge u zajednici prepoznate su kao osnovni instrument ostvarivanja prava na život u zajednici, slobodu izbora i ravnopravno učešće u društvu.

Efikasan sistem socijalnih usluga u zajednici zahtijeva međusektorsku saradnju lokalnih vlasti, ustanova socijalne i zdravstvene zaštite, obrazovnih institucija i organizacija OSI, kao i kontinuirano planiranje, finansiranje i praćenje kvaliteta usluga. Na taj način socijalne usluge postaju ne samo oblik podrške, već i strateško sredstvo socijalnog razvoja, inkluzije i jačanja lokalne zajednice u cjelini.

Operativna mjera 6.1. Unaprijediti dostupnost i kvalitet socijalnih usluga za OSI i njihove porodice

Ova mjera usmjerena je na sistematsko planiranje socijalnih usluga u zajednici, unapređenje informisanosti korisnika, razvoj novih usluga podrške, te jačanje psihosocijalne podrške porodicama OSI.

AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	PARTNERI	INDIKATOR	VREMENSKI OKVIR	IZVORI FINANSIRANJA
6.1.1. Izraditi analizu potreba za servisima podrške za OSI	Gradska uprava i CSR	OOSI	Izrađena analiza potreba Evidentirani servisi koji nedostaju Definisani prioriteti za razvoj novih usluga	2026	Budžet Grada
6.1.2. Provoditi kontinuiranu medijsku promociju usluga iz oblasti socijalne i dječije zaštite za OSI, s ciljem jačanja informisanja i podrške za samostalan život	CSR	Lokalni mediji	Najmanje četiri promotivne aktivnosti godišnje usmjerene na promociju dostupnih usluga	2026-2028	Budžet CSR
6.1.3. Uspostaviti i razvijati uslugu dnevnog centra za OSI	Gradska uprava	CSR, OOSI	Broj korisnika dnevnog centra na mjesečnom nivou Broj realizovanih aktivnosti i radionica	2026-2028	Budžet Grada, Budžet kantonalnog i federalnog ministarstva za socijalnu politiku, Donatorska sredstva
6.1.4. Osigurati psihološko savjetovanje za članove porodica OSI, s fokusom na žene/majke	CSR i Dom zdravlja (Centar za mentalnu rehabilitaciju)	OOSI, škole	Najmanje dvije savjetodavne aktivnosti godišnje Broj obuhvaćenih korisnika	2026-2028	Budžeti CSR i Doma zdravlja Donatorska sredstva

SPECIFIČAN CILJ 7: PREVENCIJA, RANI RAST, RAZVOJ I RANA INTERVENCIJA

Prevenција, rani rast i razvoj te rana intervencija predstavljaju ključne segmente sistema podrške djeci s razvojnim odstupanjima i teškoćama, kao i njihovim porodicama. Pravovremeno prepoznavanje razvojnih rizika i adekvatna rana intervencija imaju dugoročno

pozitivan uticaj na kognitivni, emocionalni, socijalni i fizički razvoj djeteta, smanjuju potrebu za kasnijim intenzivnim intervencijama i doprinose boljoj socijalnoj inkluziji.

Iako su zdravstvene i obrazovne usluge u ovoj oblasti u nadležnosti viših nivoa vlasti, lokalna zajednica ima značajnu ulogu u iniciranju, koordinaciji i podršci razvoju lokalnih mehanizama rane detekcije i intervencije, kroz saradnju sa zdravstvenim ustanovama, obrazovnim institucijama, centrima za socijalni rad i organizacijama civilnog društva.

Operativna mjera 7.1. Unaprijediti programe prevencije, rane detekcije i intervencije u ranom rastu i razvoju djece

Ova mjera usmjerena je na jačanje lokalnih kapaciteta za ranu identifikaciju razvojnih teškoća kod djece, unapređenje znanja i kompetencija stručnjaka, te osnaživanje roditelja i staratelja kroz dostupne, razumljive i pravovremene informacije. Fokus je na iniciranju sistemskih rješenja i unapređenju međusektorske saradnje na lokalnom nivou.

AKTIVNOST	NOSILAC AKTIVNOSTI	PARTNERI	INDIKATOR	VREMENSKI OKVIR	IZVORI FINANSIRANJA
7.1.1. Inicirati formiranje lokalnog Centra za rani rast i razvoj pri Domu zdravlja, kroz upućivanje formalne inicijative prema kantonalnim institucijama nadležnim za zdravstvo i obrazovanje.	Gradska uprava	Dom zdravlja, kantonalno ministarstvo zdravstva, NVO, UNICEF	Podnesena formalna inicijativa za uspostavljanje Centra za rani rast i razvoj	2027	Budžet Grada
7.1.2. Organizovati edukacije i radionice za zdravstvene radnike o ranoj detekciji i intervenciji kod djece s teškoćama u razvoju.	Gradska uprava (inicijator)	Dom zdravlja, kantonalno ministarstvo zdravstva te obrazovanja	Broj realizovanih radionica Broj učesnika	2027-2028	Donatorska sredstva i projetni, grantovi kantonalnih nadležnih ministarstava
7.1.3. Razviti i distribuirati informativne-edukativne materijale za roditelje o važnosti ranog rasta i razvoja, dostupnim uslugama i pravovremenoj podršci.	CSR	NVO, Kantonalni zavod za zdravstveno osiguranje USK, kantonalno ministarstvo zdravstva	Razvijeni i distribuirani informativni materijali Broj distribuiranih primjeraka	2027-2028	Donatorska sredstva

SPECIFIČAN CILJ 8: JAČANJE ULOGE, KAPACITETA I UČEŠĆA ORGANIZACIJA OSOBA SA INVALIDITETOM

Aktivno i strukturirano učešće organizacija osoba sa invaliditetom (OOSI) predstavlja ključni preduslov za razvoj inkluzivnih javnih politika, programa i usluga na lokalnom nivou. U skladu sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom, posebno članom 4. stav 3, OSI i njihove reprezentativne organizacije moraju biti sistematski uključene u procese donošenja odluka koje ih se direktno tiču.

U Bosanskoj Krupi trenutno ne postoji formalno organizovana organizacija osoba sa invaliditetom koja bi imala kapacitet za kontinuirano zagovaranje, praćenje politika i učešće u institucionalnim procesima. Stoga je ovaj cilj usmjeren na stvaranje institucionalnih, finansijskih i programskih pretpostavki za osnivanje, jačanje i održiv rad OOSI, kao i na uspostavljanje formalnih i transparentnih mehanizama njihovog učešća u procesima planiranja, donošenja odluka i praćenja implementacije Lokalnog akcionog plana.

Operativna mjera 8.1. Potaknuti osnivanje i institucionalno jačanje organizacija/organizacije OSI u Bosanskoj Krupi

Ova operativna mjera usmjerena je na sistemsku podršku procesu osnivanja organizacije osoba sa invaliditetom, jačanje njenih osnovnih organizacionih i programskih kapaciteta, te osiguranje minimalnih uslova za njen održiv rad. Poseban fokus stavljen je na participativan pristup, uključivanje OSI i roditelja djece sa invaliditetom, kao i na dugoročnu institucionalnu podršku od strane Grada.

AKTIVNOST	NOSIOCI AKTIVNOSTI	PARTNERI	INDIKATOR	VREMENSKI OKVIR	IZVORI FINANSIRANJA
8.1.1. Mapirati neformalne grupe OSI i roditelja djece sa invaliditetom radi procjene interesa i kapaciteta za osnivanje OOSI.	Gradska uprava	OSI i roditelji djece sa invaliditetom, CSR, škole	Izrađena mapa neformalnih grupa i zainteresovanih pojedinaca	2026	Budžet Grada, tehnička podrška CSR
8.1.2. Organizovati inicijalne konsultacije sa OSI i roditeljima radi formiranja inicijativnog odbora za osnivanje udruženja.	Gradska uprava	OSI i roditelji, CSR, potencijalne	Broj održanih konsultacija Formiran inicijativni odbor	2026	Budžet Grada, donatorska sredstva

		NVO koje mogu pružiti podršku			
8.1.3. Pružiti tehničku i administrativnu podršku procesu registracije OOSI (priprema statuta, osnivačkog akta, savjetovanje).	Gradska uprava	OSI i roditelji, CSR, Ministarstvo pravosuđa i uprave USK	Podnesen zahtjev za registraciju Registrovana OOSI	2026	Budžet Grada
8.1.4. Planirati i osigurati namjenska sredstva u Budžetu Grada za institucionalnu podršku radu OOSI.	Gradska uprava Gradsko vijeće		Planirana budžetska sredstva OOSI koristila sredstva	2026-2028	Budžet Grada, kantonalni grantovi, federalni grantovi, Donatorska sredstva
8.1.5. Osigurati adekvatan društveni prostor adaptirati ga i opremiti za rad novoosnovane OOSI.	Gradska uprava	LIR CD (adaptacija i opremanje prostora)	Osiguran i opremljen prostor za rad OOSI	2026-2028	Budžet Grada, Donatorska sredstva
8.1.6. Razviti i provesti program osnovne obuke za jačanje kapaciteta OOSI (administrativno-finansijsko upravljanje, pisanje projekata, upravljanje organizacijom).	Gradska uprava, OOSI	Relevantne NVO i eksperti za obuke	Broj održanih obuka Broj učesnika	2027	Donatorska sredstva
8.1.7. Uspostaviti godišnji program grant podrške OOSI za aktivnosti zagovaranja, inkluzije i podrške OSI.	Gradska uprava Gradsko vijeće	OOSI, CSR, Ministarstvo zdravlja, rada i socijalne politike USK; Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, donatori	Usvojen Program podrške OOSI Broj podržanih projekata godišnje (min. 2) Iznos dodijeljenih sredstava	2027-2028	Budžet Grada, kantonalni grantovi, federalni grantovi za OOSI i socijalnu inkluziju, Donatorski programi
8.1.8. Provesti obuku lokalnih aktera za izradu projekata i izraditi Lokalne inkluzivne projekte.	Gradska uprava u partnerstvu sa LIR CD	Lokalne institucije, OSI, konsultanti	Broj obučanih aktera Najmanje dva izrađena inkluzivna projekta	2025 obuka-Prvi kvartal 2026-izrada projekta	Donatorska sredstva

Operativna mjera 8.2. Uspostavljanje formalnih i transparentnih mehanizama učešća OOSI u procesima donošenja odluka

Ova operativna mjera ima za cilj institucionalizaciju učešća organizacija osoba sa invaliditetom u procesima planiranja, donošenja odluka i praćenja javnih politika na lokalnom nivou, kroz jasno definisane, transparentne i održive mehanizme saradnje između Gradske uprave, javnih institucija i OOSI.

AKTIVNOST	NOSIOCI AKTIVNOSTI	PARTNERI	INDIKATOR	VREMENSKI OKVIR	IZVORI FINANSIRANJA
8.2.1. Uspostaviti Savjet/koordinaciono tijelo za pitanja invaliditeta pri gradskoj upravi, uz učešće OOSI.	Gradska uprava	OOSI, relevantne NVO	Savjet formiran i funkcionalan	2027	Budžet Grada,
8.2.2. Uvesti obavezu javnih konsultacija sa OOSI pri donošenju propisa, budžeta i drugih politika relevantnih za OSI.	Gradska uprava	OOSI, relevantne NVO	Broj akata i budžeta koji su prošli konsultacije	2026-2028	Budžet Grada
8.2.3. Razviti i usvojiti lokalni Kodeks ponašanja službenika prema OSI.	Gradska uprava	OOSI, pravni eksperti, relevantne NVO	Kodeks razvijen i usvojen	2027	Budžet Grada, donatorska sredstva
8.2.4. Održavati redovne kvartalne konsultativne sastanke između gradske uprave, institucija i OOSI.	Gradska uprava	OOSI, relevantne institucije i NVO	Broj održanih kvartalnih konsultacija	2027-2028 (kvartalno)	Budžet Grada
8.2.5. Uvesti monitoring mehanizam kroz kojim OOSI prati implementaciju Lokalnog plana i daje preporuke.	Gradska uprava	OOSI, nadležne institucije, nezavisni eksperti	Funkcionalan monitoring mehanizam Broj izvještaja i preporuka OOSI	2027-2028	Budžet Grada, Donatorska sredstva

VI FINANSIJSKI OKVIR ZA REALIZACIJU LOKALNOG AKCIONOG PLANA

Finansiranje aktivnosti predviđenih Lokalnim akcionim planom za inkluziju i unapređenje prava osoba sa invaliditetom u Bosanskoj Krupi za period 2026–2028 zasniva se na principima realnog, odgovornog i održivog planiranja, uzimajući u obzir finansijske i institucionalne kapacitete Grada Bosanska Krupa. Planiranje i implementacija aktivnosti provodit će se kroz strateški okvir koji osigurava optimalno korištenje raspoloživih budžetskih sredstava Grada, uz mogućnost dodatnog osiguranja eksternih izvora finansiranja, uključujući sredstva kantonalnih i federalnih institucija, projektne fondove, grantove domaćih i međunarodnih organizacija, te druge donatorske mehanizme u skladu sa važećim propisima.

S obzirom na prirodu socijalnih i inkluzivnih aktivnosti, precizno određivanje visine sredstava po pojedinačnoj aktivnosti bilo je otežano zbog:

- neizvjesnog obima potreba korisnika i potencijalnog povećanja obuhvata usluga;
- mogućih izazova u implementaciji pojedinih aktivnosti;
- zavisnosti od eksternih donatorskih i grant sredstava čija dostupnost nije unaprijed garantirana.

Zbog navedenih faktora, u tabeli su navedeni samo izvori finansiranja, dok će okvirni budžetski iznosi biti precizno definisani kroz redovne godišnje budžetske procedure. Stvarni troškovi realizacije aktivnosti biće detaljno prikazani u Godišnjem izvještaju o implementaciji Lokalnog akcionog plana. Ovaj pristup osigurava transparentnost, odgovornost u upravljanju resursima, praćenje izvršenja planiranih aktivnosti i pravovremeno prilagođavanje planiranih mjera, u skladu sa principima participativnog i inkluzivnog planiranja.

VII MONITORING I EVALUACIJA

Monitoring i evaluacija su ključne faze u sprovođenju Lokalnog akcionog plana. Monitoring je kontinuirani proces koji će se sprovesti tokom cijele godine i fokusira se na praćenje realizacije aktivnosti, korištenja resursa i ostvarenja planiranih rezultata. Lokalna akciona grupa će se sastajati kvartalno, kako bi pratila napredak, identifikovala prepreke i po potrebi pravovremeno korigovala aktivnosti.

Evaluacija će se sprovesti jednom godišnje, na kraju kalendarske godine, i obuhvatit će dubinsku procjenu kvaliteta, efikasnosti, efektivnosti i uticaja Lokalnog akcionog plana na položaj osoba sa invaliditetom. Rezultati evaluacije će se dokumentovati u Godišnjem izvještaju, koji će Lokalna akciona grupa dostaviti gradonačelniku Bosanska Krupa do 15. februara za prethodnu godinu, sa preporukama za poboljšanje i prilagođavanje aktivnosti za naredni period.

PRILOZI:

Prilog 1. Rješenje o formiranju Lokalne akcione grupe

B O S N A I H E R C E G O V I N A
F E D E R A C I J A B O S N E I H E R C E G O V I N E
U N S K O - S A N S K I K A N T O N
GRAD BOSANSKA KRUPA
GRADSKI ORGAN UPRAVE

Broj:01-45-9336/25
Bosanska Krupa, 19.5.2025.godine

Na osnovu člana 27. Zakona o lokalnoj samoupravi Unsko-sanskog kantona („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“ broj: 8/11), a u vezi Partnerskim ugovorom o zajedničkoj implementaciji projekta zaključenim između Grada Bosanska Krupa i Udruženja građana LIR civilno društvo broj:01-45-9336/24 od 9.12.2024. godine, gradonačelnik grada Bosanska Krupa, donosi:

RJEŠENJE
o formiranju Lokalne akcione grupe

I

Formira se Lokalna akciona grupa za izradu plana za osnaživanje lica sa invaliditetom, u slijedećem sastavu:

1. Elmedina Kavazović, ispred Gradskog organa uprave, koordinator,
2. Čamka Bešić, član ispred Gradskog organa uprave,
3. Elma Velić, član ispred privatnog sektora,
4. Irma Ičanović, član ispred Udruženja osoba sa invaliditetom „Hoćemo, jer možemo“ Bosanska Krupa
5. Nerveza Hušidić, član ispred Udruženja osoba sa invaliditetom „Hoćemo, jer možemo“ Bosanska Krupa i
6. Član ispred Udruženja građana LIR civilno društvo.

II

Zadaci imenovane Lokalne akcione grupe je da u skladu sa Partnerskim ugovorom o zajedničkoj implementaciji projekta zaključenim između Grada Bosanska Krupa i Udruženja građana LIR civilno društvo izradi lokalni akcioni plan za osnaživanje lica sa invaliditetom i isti dostavi Gradonačelniku.

III

Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Općinski
Elmedina Kavazović

GRADONAČELNIK
Amra Halilović

Dostaviti:

1. Imenovanim od 1-6
2. U spis,
3. a/a.

Prilog 2. Rješenje o dopuni Rješenja o formiranju Lokalne Akcione grupe

**B O S N A I H E R C E G O V I N A
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
U N S K O - S A N S K I K A N T O N
GRAD BOSANSKA KRUPA
GRADSKI ORGAN UPRAVE**

Broj:01-45-9336-1/25
Bosanska Krupa, 1.9.2025.godine

Na osnovu člana 27. Zakona o lokalnoj samoupravi Unsko-sanskog kantona („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“ broj: 8/11), a u vezi Partnerskim ugovorom o zajedničkoj implementaciji projekta zaključenim između Grada Bosanska Krupa i Udruženja građana LIR civilno društvo broj:01-45-9336/24 od 9.12.2024. godine, gradonačelnik grada Bosanska Krupa, donosi:

R J E Š E N J E

o dopuni Rješenja o formiranju Lokalne akcione grupe

I

U članu I Rješenja o formiranju Lokalne akcione grupe broj:01-45-9336/25 od 19.5.2025. godine iza tačke 6. Dodaje se nova tačka 7. I glasi: „Arijana Muzaferović-član ispred JU „Centra za socijalni rad“ Bosanska Krupa.“

II

Ostali dijelovi osnovnog Rješenja ostaju na snazi nepromjenjeni.

III

Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Obradivač
Elmedina Kavazović

GRADONAČELNIK
Armin Halitović

Dostaviti:

1. Imenovanjoj,
2. Elmedina Kavazović - koordinator,
3. Udruženje građana LIR civilno društvo-na znanje,
4. U spis,
5. a/a.